

مقایسه‌ی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، استرس ادراک‌شده و راهبردهای مقابله‌ای در نوجوانان بد سرپرست و نوجوانان عادی

اعظم زودخیزی^۱، مستوره صداقت^۲

چکیده

این پژوهش باهدف مقایسه‌ی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، استرس ادراک‌شده و راهبردهای مقابله‌ای در نوجوانان بد سرپرست و نوجوانان عادی در سال ۹۸-۱۳۹۷ بودند انجام شد. طرح پژوهش از نوع علی - مقایسه‌ای است. بدین منظور به روش نمونه‌گیری در دسترس ۶۰ نوجوان (۳۰ نوجوان بدسرپرست و ۳۰ نوجوان عادی) انتخاب گردید و پس از اجرای پرسشنامه‌ی طرح‌واره ناسازگار اولیه، استرس ادراک‌شده و راهبردهای مقابله‌ای در دو گروه یافته‌ها از طریق تحلیل واریانس چند متغیره و یک متغیره تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که بین نوجوانان بدسرپرست و عادی در مولفه‌ی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و استرس ادراک‌شده تفاوت وجود دارد به عبارت دیگر نوجوانان بدسرپرست طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و استرس ادراک‌شده‌ی بیشتری دارند. همچنین نتایج حاصل نشان داد که بین راهبردهای مقابله‌ای دو گروه تفاوت وجود دارد به عبارت دیگر نوجوانان بدسرپرست از راهبردهای مقابله‌ای مسئولیت‌پذیری و اجتناب بیشتری استفاده می‌کردند.

واژه‌های کلیدی: طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، استرس ادراک‌شده، راهبردهای مقابله‌ای

^۱ کارشناس ارشد روانشناسی شخصیت، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
nzoodkhizi@gmail.com

^۲ استادیار و عضو هیئت علمی، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران m_sedaghat@azad.ac.ir

مقدمه

افراد به طور معمول در خانواده چشم به جهان گشوده و فرو می‌بندند. نحوه‌ی ارتباط والدین با فرزندان قوی‌ترین عامل موثر بر الگوهای تعاملی خانواده و سلامت فرزندان محسوب می‌شود (اوزترک و مالتو^۱، ۲۰۱۰ و مک کرتی و همکاران^۲، ۲۰۱۷). امروزه یکی از مسائل مهم جامعه‌ی ما، آمار بالای نوجوانانی است که در حال گذراندن سنین هویت یابی هستند و ظاهراً محرومیت از پدر و مادر به عنوان یک متغیر مهم محیطی به طور مستقیم و غیر مستقیم تاثیر ویژه‌ای روی رشد فرزندان در تمام مراحل زندگی و بخصوص در شکل‌گیری شخصیت دارد. محرومیت از داشتن والدین به علل گوناگونی چون اعتیاد، طلاق، خشونت، حبس، بیماری، مرگ و... سبب می‌شود که بسیاری از نوجوانان در جامعه در بحرانی‌ترین دوره‌ی زندگی‌شان به تنهایی به مقابله با شرایط سخت زندگی‌شان روبرو شوند (هریس^۳ و کارتن، ۲۰۱۲ و ویور^۴، ۲۰۱۶). در این گروه از نوجوانان و جوانان شیوه‌ی برخورد والدین و محیط زندگی، الگوها و رفتارهای نادرست والدینی، می‌تواند منجر به ایجاد طرحواره‌های ناسازگار اولیه^۵ شود و در آینده به بروز مشکلات هیجانی و رفتاری از جمله افسردگی، اضطراب، اختلالات رفتاری و... بیانجامد. از طرف دیگر با توجه به شرایط زندگی نوجوانان بدسرپرست می‌توان عنوان کرد که آن‌ها استرس شدید را ادراک می‌کنند. سطح بالای استرس ادراک شده^۶ توسط آن‌ها با مشکلاتی نظیر تضعیف سلامتی، افسردگی، مشکلات تحصیلی، اختلالات اضطرابی (میسرا^۷ و همکاران، ۲۰۱۱ و هاد و همکاران^۸، ۲۰۱۶) مرتبط است. لذا برای مقابله و کنترل استرس ادراک شده، راهبردهای مختلفی ممکن است از طریق آنها مورد استفاده قرار گیرد که به آن راهبردهای مقابله‌ای^۹ می‌گویند که مجموعه‌ای از راهبردهاست که در موقعیت‌های مختلف بکار گرفته می‌شود. مقابله می‌تواند به دو شکل کلی ظاهر شود: هیجان محور و مسئله محور (کارور، چیبیر و وینتراب^{۱۰}، ۲۰۰۹) که استفاده از هر یک از آن‌ها می‌تواند برای این گروه از نوجوانان پیامدهای مشکل آفرین و سازگار داشته باشد. نوجوانی، یک دوره‌ی انتقال دشوار و پرکشش از وابستگی کودکی به استقلال و مسئولیت‌پذیری جوانی و بزرگسالی است زیرا نوجوان از یک سو با سرعت بی سابقه‌ای بلوغ جسمی و جنسی را می‌گذراند و از سوی دیگر، با انتظارات خانواده و جامعه برای استقلال روبه رو است. نوجوانان باید علاوه بر پذیرش و سازگاری با همه‌ی این تغییرات، هویت منسجمی نیز برای خود کسب کنند و پاسخ مشخص و اختصاصی بدهند. نوجوانان بی سرپرست و بدسرپرست که شبکه‌ی حمایت اجتماعی مناسبی در خانواده و محیط ندارند، از آشفتگی‌ها و اختلالات هیجانی و رفتاری از جمله اضطراب، افسردگی، پرخاشگری، رفتارهای پرخطری نظیر استفاده از مواد مخدر، خشونت، ... رنج می‌برند و مهارت‌های مقابله‌ای و حل مسئله‌ی مناسب را برای کاهش فشارها و مدیریت مشکلات زندگی کسب نمی‌کنند (احمدیان و ثمری، ۱۳۹۵ و فورمن و مارکس^{۱۱}، ۲۰۱۵). در این گروه از نوجوانان بدلیل شیوه‌های فرزند پروری غلط، آشفتگی خانواده و روش‌هایی که والدین در برخورد با آن‌ها منجر به ایجاد طرحواره‌های ناسازگار اولیه، استرس و راهبردهای نامناسب مقابله‌ای شده و در آینده منجر به بروز مشکلات رفتاری، هیجانی و شخصیتی شود، می‌گردد. ترکلسون^{۱۲} (نقل از هریس^{۱۳} و کارتن، ۲۰۱۲) بیان می‌دارد که ویژگی

¹ Ozturk, A. & Multu, T.

² Mc Carty, Laut Valeri, et al

³ Harris AE, Curtin

⁴ Weaver,

⁵ maladaptive schema

⁶ perceived stress

⁷ Misra et al

⁸ Hudd et al

⁹ coping strategies

¹⁰ Carver, Scheier. & Weintraub

¹¹ Furnham, Marks

¹² Terkelson

¹³ Harris, Curtin

تمام خانواده‌ها عبارت است از محبت، وفاداری و تداوم عضویت. پژوهش‌های بسیاری نقش خانواده بر عوامل آسیب‌رسان را مورد بررسی قرار داده‌اند که می‌توان از میان آن‌ها به پژوهش هریس و کارتن (۲۰۱۲)، ریزین، فوسکو و دیشن^۱ (۲۰۱۲) بدر و مودی^۲ (۲۰۱۶) اشاره کرد، آن‌ها به این نتیجه دست یافتند که نظارت والدین و کیفیت روابط خانوادگی، رفتارهای پرخطر و ناسازگاری‌های رفتاری در سنین بعدی را پیش‌بینی می‌کند. نتایج پژوهش دوناهو، دونوفری، باتز، لسنفورد، داگی و پتیت^۳ (۲۰۱۰) نشان داده است که بی‌ثباتی رابطه با پدر و مادر در دوران کودکی، با رفتارهای جنسی، افسردگی، ناسازگاری در دوران نوجوانی همراه است. فرزندان^۴ که بی‌ثباتی رابطه با والدین را تجربه کرده بودند، با احتمال بیشتری در سنین ۱۶ سالگی رفتارهای پرخطر نظیر رابطه‌ی جنسی و نیز افسردگی را تجربه کرده‌اند. دولانا، مارتین و روسنوا^۴ (۲۰۱۷) در پژوهش خود به نقش والدین مشکل‌آفرین بر عدم شکل‌گیری خودکارآمدی نوجوانان هنگام مواجهه با رفتارهای پرخطر نظیر مصرف مواد تأکید کرده‌اند. بیرکلند، ملکویک، هلس و وولد^۵ (۲۰۱۲) بر نقش کیفیت رابطه با پدر و مادر به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده عزت‌نفس در دوران نوجوانی تأکید می‌کنند. بر اساس پژوهش‌های مطرح‌شده می‌توان اظهار داشت کیفیت تعامل با والدین و تجربه محیط خانوادگی امن و حمایت‌کننده، در تثبیت شخصیت و کاهش رفتارهای خطرناک و ارتقای سلامت روان نوجوان تأثیر بسزایی دارد. در همین راستا، یانگ برای آسیب‌شناسی ارتباط والدین با فرزندان مفهوم طرحواره^۶ را ارائه داده است و به طرحواره‌های ناسازگار اولیه به‌عنوان یک میانجی در روابط والدین و بروز آسیب‌شناسی فرزندان اشاره کرده است. محتوای این طرحواره‌ها به روابط هویت فرد با دیگران مربوط می‌شود که در دوران کودکی تشکیل می‌شوند و رشد می‌یابند و در سراسر طول زندگی فرد به صورتی گسترده و پیچیده با او پیوند می‌خورند و عجین می‌شوند (الن بوجن و هادجینز^۷، ۲۰۱۰). مطابق با نظریه یانگ، طرحواره‌های ناسازگار اولیه به‌واسطه تعامل با والدین ناسازگار و ضربه‌های هسته‌ای مثل آزادی بیان نیازها و هیجان‌ها، برآورده نمی‌شوند، طرحواره‌های ناسازگار اولیه توسعه پیدا می‌کنند و با طیف گسترده‌ای از اختلالات نظیر سو مواد، افسردگی، اختلالات اضطرابی رابطه دارند (تیمما^۸، ۲۰۱۰) در این راستا نیز رایت، کرافورد^۹ و کاستیلو (۲۰۱۳) به این نتیجه دست یافتند که قرار گرفتن در معرض تجارب آزار، غفلت در دوران کودکی امنیت روابط دلبستگی را تهدید و مدل‌های ناسازگارانه‌ای در رابطه با دیگران به وجود می‌آورد. همچنین آنان نشان داده‌اند که تجربه آزار و غفلت عاطفی با نشانه‌های بعدی اضطراب و افسردگی مرتبط بوده و واسطه ایجاد طرحواره‌های آسیب (زیان و آزار) در کودکان شده است. تیمما (۲۰۱۰) بیان می‌دارد که طرحواره‌های ناسازگار اولیه میانجی ادراک رفتارهای فرزند پروری والدین و نشانه‌های اختلالات شخصیت است. آرو و کالوت^{۱۰} (۲۰۱۲) ارتباط بین طرحواره‌های ناسازگار و بروز افکار منفی در نوجوانی را تأیید کرده‌اند. مؤلفه‌ی مهم دیگر استرس ادراک‌شده^{۱۱} است، مفهوم استرس ادراک‌شده برگرفته از نظریه لازاروس و فولکمن^{۱۲} (۱۹۸۴) نقل از شوپ^{۱۳} و همکاران، (۲۰۱۵) درباره نقش ارزیابی در فرایند استرس است. بر اساس یافته‌های لازاروس فرایند استرس به‌وسیله تفسیر، یک رویداد به‌عنوان رویدادی که فشاری را بر فرد تحمیل می‌کند، ایجاد می‌شود. این تفسیر از رویداد استرس‌زا بیانگر مفهوم ارزیابی است که تهدیدآمیز یا بی‌خطر بودن موقعیت را مشخص می‌کند. نوجوانان به‌طور کلی در مسیر زندگی خود با مشکلات

¹ Ryzin, Fosco, Dishion

² Badr & Moody

³ Donahuo, Donofrio, Bates, Lansford, Dodge, Pettit

⁴ Dolana., Martin, Rohsenowa

⁵ Birkeland, Melkevik, Holsen, Wold

⁶ Schema

⁷ Ellenbogen , Hodgins

⁸ Thimma

⁹ Wright, Crawford

¹⁰ Orue, Calvet

¹¹ Perceived Stress

¹² Lazarus& Folkman

¹³ Shupe

مهمی مواجه هستند، شوپ^۱ و همکاران (۲۰۱۵) نشان دادند که احساس تنش و فشار روانی در نوجوانان با وقایع استرس‌زا نظیر روابط و ارتباطات خانوادگی، نزاع با والدین ارتباط دارد. دوران نوجوانی به دلیل تحولات فیزیولوژیکی، عاطفی و شناختی استرس‌زا است، نوجوانان به صورت کلی نسبت به مسائل مختلف زندگی استرس را تجربه می‌کنند، و به صورتی رویدادها را غیرقابل کنترل، غیرقابل پیش‌بینی و پرفشار ارزیابی می‌کنند، لذا اگر محیط زندگی آن‌ها آشفته باشد، با توجه به مشکلات که بر نوجوانان تحمیل می‌شود استرس بیشتری را متحمل می‌شوند، لذا برای کنترل کردن اضطراب و استرس از راهبردهای مقابله‌ای استفاده می‌کنند. یکی از متغیرهایی که در رابطه‌ی بین عوامل مربوط به استرس ادراک‌شده و پیامدهای روان‌شناختی نقش مهمی بازی می‌کند، راهبردهای مقابله با استرس است. بر این اساس مقابله شامل دو فرایند است: ارزیابی موقعیت و به‌کارگیری راهبرد مقابله‌ای مناسب و پیامدهای استرس ناشی از راهبرد مقابله‌ای به کار گرفته‌شده است. شخصیت ما بر ارزیابی موقعیت و در نتیجه انتخاب راهبرد مقابله‌ای تأثیر می‌گذارد (والرایت و تورجرسن^۲، ۲۰۱۵) طرح‌واره‌های ناسازگار نیز - که - زیربنای مشکلات و اختلالات شخصیت هستند - تحت موقعیت‌های استرس‌زا و شرایط خاص فعال می‌شوند و به‌عنوان الگویی برای پردازش تجارب و رویدادها عمل می‌کنند و فرد تجربیات خود را بر اساس آن‌ها تفسیر می‌نماید. برخی از پژوهش‌ها به بررسی رابطه‌ی بین راهبردهای مقابله‌ای و کژکاری‌های شخصیت پرداخته‌اند. نتایج نشان داده است که راهبردهای مقابله‌ای ناسازگارانه، با اختلالات شخصیت رابطه دارد و می‌تواند شخصیت بهنجار را از شخصیت کژکار متمایز کند (اسمیت و جونر^۳، ۲۰۱۰). راهبردهای مقابله‌ای^۴ به تلاش‌های شناختی و رفتاری جهت پیش‌گیری، مدیریت و کاهش استرس استرس اشاره دارند که افراد در موقعیت‌های استرس‌زا از آن‌ها استفاده می‌کنند. اندلر و پارکر^۵ (۲۰۱۰) در مطالعات خود سه نوع کلی راهبردهای مقابله‌ای مسئله محور، هیجان مدار و اجتنابی را از یکدیگر مجزا می‌کنند. افرادی که از راهبردهای مقابله‌ای مسئله محور استفاده می‌کنند، به جست‌وجوی اطلاعات بیشتر درباره مسئله، تغییر ساختار مسئله از نظر شناختی، محاسبات و اولویت دادن به حل مسئله می‌پردازند. راهبردهای مقابله‌ای اجتنابی، رفتارهایی را شامل می‌شود که بیش‌تر از نوع اجتناب و فرار از موقعیت پراسترس است. راهبردهای هیجان محور رفتارهایی را دربرمی‌گیرد که در آن فرد به جای حل مسئله خود، تلاش می‌کند احساسات ناخوشایند خویش را کاهش دهد. راهبردهای مقابله‌ای هیجان محور شامل عصبی و ناراحت شدن، گریه کردن، عیب‌جویی و اشتغال ذهنی است. لذا هدف پژوهش حاضر مقایسه‌ی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، استرس ادراک‌شده و راهبردهای مقابله‌ای در نوجوانان بدسرپرست نوجوانان عادی می‌باشد. با توجه به نقش مهمی که طرح‌واره‌ها، استرس ادراک‌شده و راهبردهای مقابله‌ای در زندگی این گروه از نوجوانان در برخورد با مشکلات اجتماعی، مسائل مربوط به این دوره‌ی حساس ایفا می‌کنند، این پژوهش جهت پاسخ به این سوال که آیا بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، استرس ادراک‌شده و راهبردهای مقابله‌ای در نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی تفاوت وجود دارد؟

روش

پژوهش حاضر تلفیقی از پژوهش علی - مقایسه‌ای است. جامعه مورد پژوهش نوجوانان بدسرپرست، شامل کلیه نوجوانان پسر بدسرپرست ۱۴-۱۶ ساله است که در مرکز یاسر مرتبط به بهزیستی شهر تهران در سال ۱۳۹۸ زندگی می‌کنند. جامعه نوجوانان عادی، شامل کلیه نوجوانان پسر منطقه ۴ شهرتهران با دامنه سن ۱۴ تا ۱۶ سال می‌باشد که در سال ۹۸-۱۳۹۷ مشغول به تحصیل بودند. نمونه پژوهش، براساس جدول مورگان تعداد ۶۰ نفر نوجوانان پسر بدسرپرست و عادی است که شامل ۳۰ نفر نوجوان بدسرپرست و ۳۰ نفر نوجوان عادی دامنه سنی بین ۱۴ تا ۱۶ سال در سال ۹۸-۱۳۹۷ بود. حجم نمونه با استناد به کتاب دکتر دلور مبنی بر اینکه حجم نمونه در پژوهش‌هایی از نوع علی - مقایسه‌ای می‌بایستی حداقل ۳۰ نفر

¹ Shupe

² Vollrath, Torgersen

³ Schmidt, Joiner

⁴ Coping strategies

⁵ Endler, Parker

باشد و به دلیل دشواری نمونه گیری از نوجوانان بد سرپرست، حداقل تعداد نمونه ۳۰ نفر رعایت شده است. حجم نمونه نوجوانان بدسرپرست از طریق نمونه گیری در دسترس از بین نوجوانان پسر حاضر در بهزیستی شهر تهران در سال ۱۳۹۸ انتخاب شدند. سپس از نظر سن و سطح تحصیلات با گروه نوجوانان عادی همتا سازی گروهی شدند. همچنین برای انتخاب نوجوانان عادی با توجه به شرایط همتا سازی ابتدا از روش نمونه گیری خوشه‌ای استفاده گردید و از بین مناطق آموزشی بیست گانه استان تهران یک منطقه آموزشی (منطقه ۴) انتخاب شد. سپس از بین مدارس منطقه ۴، چهار مدرسه انتخاب شد و از چهار مدرسه‌ی انتخاب شده از هر مدرسه دو کلاس و از هر کلاس ۴ دانش آموز انتخاب گردید. پرسشنامه‌ها برای تکمیل شدن در اختیار دانش آموزان قرار گرفت.

ابزار پژوهش

پرسشنامه‌ی استرس ادراک شده^۱: این مقیاس در سال ۲۰۰۵ توسط کوهن^۲ و همکاران ساخته شده است، این مقیاس ۱۴ آیتم دارد و هر آیتم براساس یک مقیاس لیکرتی پنج درجه‌ای (هرگز، تقریباً هرگز، گاهی اوقات، اغلب اوقات و بسیاری از اوقات) پاسخ داده می‌شود. این گزینه‌ها به ترتیب نمره ۰، ۱، ۲، ۳، ۴ می‌گیرند. مقیاس ذکر شده دو خرده مقیاس را می‌سجد. الف) خرده مقیاس ادراک منفی از استرسکه دارای ۷ آیتم می‌باشد، ب) خرده مقیاس ادراک مثبت از استرس که دارای ۷ آیتم می‌باشد (اصغری و همکاران، ۱۳۹۴). ضرایب پایایی همسانی درونی مقیاس از طریق ضریب آلفای کرونباخ در دامنه‌ای از ۰/۸۴ الی ۰/۸۶ در دو گروه از دانشجویان به دست آمده است. مقیاس استرس ادراک شده به طور معنی داری با رویدادهای زندگی، نشانه‌های افسردگی و جسمی، بهره مندی از خدمات بهداشتی، اضطراب اجتماعی و رضایت از زندگی پایین، همبسته می‌باشد (کوهن و همکاران، ۲۰۰۶). در یک پژوهش بر روی دانشجویان ژاپنی، ضریب آلفای کرونباخ مقیاس اصلی و مقیاس ویرایش شده ژاپنی به ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۸۱ به دست آمد (مارتین و مارش^۳، ۲۰۰۸) و در پژوهش اصغری و همکاران (۱۳۹۵) نیز ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ گزارش گردید.

پرسشنامه راهبردهای مقابله‌ای: این یک پرسشنامه ۶۶ ماده‌ای است که توسط لازاروس و فولکمن^۴ (۱۹۸۶) و بر اساس یک نظریه شناختی-پدیدارشناختی درباره تنیدگی، برآورد و مقابله ساخته شده است، و به سنجش افکار و اعمالی که افراد برای مقابله با برخوردهای تنیدگی زای زندگی روزمره به کار می‌روند، می‌پردازد و در یک مقیاس چهار درجه‌ای (اصلاً، گاهی اوقات، معمولاً و زیاد) نمره گذاری می‌شود. الگوهای هشتگانه که توسط این پرسشنامه بررسی می‌شود به دو دسته روشهای مسئله مدار (جستجوی حمایت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، حل مدبرانه مسئله و ارزیابی مجدد مثبت) و هیجان مدار (مقابله رویاروگر، دوریجویی، گریز-اجتناب و خویش‌تنداری) تقسیم شده است (مومنی و شهبازی راد، ۱۳۹۱). پایایی این پرسشنامه در پژوهش لازاروس (بقل از کسلر^۵ و همکاران، ۲۰۱۳) به کمک همسانی درونی ۰/۷۵ و پایایی خرده مقیاس های آن از ۰/۶۱ برای مقابله دور یجو تا ۰/۷۹ برای ارزیابی مجدد گزارش شده است. ضریب آلفای کرونباخ زیر مقیاس‌ها بدین شرح گزارش شده است: زیر مقیاس مقابله مستقیم ۰/۷۴، فاصله گرفتن ۰/۶۴، خود کنترلی ۰/۶۹، حمایت طلبی اجتماعی ۰/۸۱، پذیرش مسئولیت ۰/۷۱، گریز-اجتناب ۰/۷۵، حل مساله برنامه ریزی شده ۰/۶۹ و ارزیابی مجدد مثبت ۰/۸۴ بدست آمد. مومنی و شهبازی راد (۱۳۹۱) ضریب همسانی درونی را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۱ تا ۰/۷۹ و اعتبار بازآزمایی آنرا به فاصله چهار هفته ۰/۵۹ تا ۰/۸۳ گزارش کردند.

فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره نسخه اصلی طرحواره ها (SQ)، توسط یانگ برای اندازه گیری طرحواره های ناسازگار اولیه ساخته شده است. فرض بر این است که طرحواره ناسازگار اولیه، پدیدآیی و تداوم اختلالات روان شناختی را تحت تأثیر قرار

¹ Perceived Stress Scale

² Cohen

³ Martin, Marsh

⁴ Folkman, Lazarus

⁵ Kaiseler

می‌دهند. تحلیل عاملی نسخه ۲۰۵ سؤالی پرسشنامه طرحواره ها، طرحواره های پیشنهادی یانگ که دارای ۷۵ گویه می‌باشد، برای (SQ-SF) را تأیید کرد. شکل کوتاه پرسشنامه طرحواره اندازه گیری ۱۵ طرحواره ناسازگار اولیه توسط یانگ (۱۹۹۸) بر اساس فرم اصلی ساخته شده است. این طرحواره ها عبارتند از: محرومیت هیجانی، طرد -بی ثباتی، بی اعتمادی - بد رفتاری، انزوای اجتماعی - بیگانگی، نقص - شرم، شکست، وابستگی - بی کفایتی، آسیب پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، خودتحوّل نیافته / گرفتار، اطاعت، ایثار / فداکاری، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه / بیش انتقادی، استحقاق / بزرگ منشی، خودکنترلی ناکافی. هر پرسش بر یک مقیاس ۶ درجه‌ای نمره گذاری می‌شود (نمره ۱ برای کاملاً نادرست و ۶ برای کاملاً درست). در این پرسشنامه هر ۵ پرسش یک طرحواره را مورد سنجش قرار می‌دهد. چنانچه میانگین هر خرده مقیاس بالاتر از ۲/۵ باشد، آن طرحواره ناکارآمد است. پایایی و روایی این ابزار در پژوهش‌های متعددی به اثبات رسیده است (بارانوف و تیا، ۲۰۰۷). یانگ، نورمن، اسچی و توماس (۱۹۹۵) پرسشنامه طرح واره های ناسازگار اولیه را بر روی یک نمونه ۵۶۴ نفری از دانشجویان آمریکایی اعتباریابی کردند که اعتبار پرسشنامه را با استفاده از روش همسانی درونی و بازآزمایی به ترتیب (۰/۹۵ و ۰/۸۱) گزارش کردند. روایی همگرایی پرسشنامه با ابزارهای اندازه‌گیری درماندگی روانشناختی، اعتماد به نفس، آسیب‌پذیری شناختی برای نشانگان اختلال افسردگی و اختلال شخصیت توسط یانگ، نورمن، اسچی و توماس (۱۹۹۵) مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که طرح واره های ناسازگار اولیه ارتباط منفی با صفات مثبت از قبیل اعتماد به نفس، عاطفه‌ی مثبت و ارتباط مثبت با صفاتی از قبیل اختلال شخصیت، درماندگی، عاطفه‌ی منفی و اختلال عملکرد نگرش دارند. همچنین در ایران علاوه بر هنجاریابی فرم کوتاه ویرایش اول (فرم ۷۵ سوال) توسط آهی و بشارت (۱۳۸۶)، فرم جدید ویرایش سوم توسط یوسفی، اعتمادی، بهرامی و همکاران (۱۳۸۷) روایی و اعتبار پرسشنامه‌ی طرح واره های ناسازگار اولیه بر روی یک نمونه ۸۷۹ نفری در دو مرحله (مرحله اول ۳۹۴ و مرحله دوم ۱۸۵) بررسی شد.

یافته‌ها

۵۰ درصد آزمودنی‌ها ۳۰ نوجوان بدسرپرست و ۵۰ درصد ۳۰ نفر نوجوان عادی در دامنه سنی بین ۱۴ تا ۱۶ سال در پژوهش شرکت کردند. بیشترین فراوانی در گروه سنی ۱۶ سال (۴۶/۷ درصد نوجوانان بدسرپرست و ۴۰ درصد گواه) وجود دارد. فرضیه اول: بین طرحواره های ناسازگار اولیه در نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی تفاوت وجود دارد.

جدول ۱: نتایج آزمون‌های چند متغیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه

اثر درون گروهی	ارزش	F	سطح معنی داری	ضریب اتا
گروه	آزمون اثر پیلایی	۱۹/۲۸۵	۰/۰۰۱	۰/۶۴۱
	آزمون لامبدای ویلکز	۱۹/۲۸۵	۰/۰۰۱	۰/۶۴۱
	آزمون اثر هتلینگ	۱۹/۲۸۵	۰/۰۰۱	۰/۶۴۱
	آزمون بزرگترین ریشه روی	۱۹/۲۸۵	۰/۰۰۱	۰/۶۴۱

با توجه به مقادیر F، نتایج جدول بالا نشان می‌دهد بین گروه‌ها در ترکیب خطی متغیرهای وابسته تفاوت معنی داری وجود دارد. به این معنی که نشان می‌دهد شاخص‌های آماره ملاک آزمون بین دو گروه در سطح معناداری $P < 0/001$ تفاوت وجود دارد. $\{F = 19/285, P = 0/001, \lambda = 0/641\}$ مجذور اتای تفکیکی. این یافته به این معناست که فرض صفر پژوهش رد و فرضیه اول پژوهشی تأیید می‌شود، به این ترتیب می‌توان گفت بین دو گروه از لحاظ متغیرهای وابسته ذکر شده در فرضیه‌های پژوهش تفاوت معنادار وجود دارد. شاخص اتای تفکیکی ۰/۶۴۱ میزان تفاوت بین گروه‌ها را نشان می‌دهد.

¹ Baranoff & Tian

فرضیه دوم: بین استرس ادراک شده در نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی تفاوت وجود دارد.

جدول ۲: نتایج آزمون تحلیل واریانس برای نمره استرس ادراک شده

شاخص	مجموع	درجات	میانگین	F	سطح معناداری	ضرایب اتا
منابع تغییرات	مجذورات	آزادی	مجذورات			
اثر گروه	۲۶۸۰/۰۱۷	۱	۲۶۸۰/۰۱۷	۷۲/۲۰۳	۰/۰۰۱	۰/۵۵
خطا	۲۱۵۲/۸۳۳	۵۸	۳۷/۱۱۸			
جمع	۵۱۷۰۵	۶۰				
جمع کل تصحیح شده	۴۸۳۲/۸۵۰	۵۹				

بر اساس نتایج جدول بالا و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون استرس ادراک شده $\{F(1,59)=72/203, P<0/001\}$ برای سطح اطمینان ۰/۹۹ کمتر از ۰/۰۱ است می توان گفت فرض صفر رد شده و فرضیه دوم پژوهش تایید می شود و بین استرس ادراک شده در نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی تفاوت وجود دارد.

فرضیه سوم: بین راهبردهای مقابله ای در نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی تفاوت وجود دارد.

جدول ۳- نتایج آزمون های چند متغیری طرحواره های ناسازگار اولیه

اثر درون گروهی	ارزش	F	سطح معنی داری	ضریب اتا
گروه	آزمون اثر پیلایی	۴/۴۹۰	۰/۴۱۳	۰/۴۱۳
	آزمون لامبدای ویلکز	۴/۴۹۰	۰/۵۸۷	۰/۴۱۳
	آزمون اثر هتلینگ	۴/۴۹۰	۰/۷۰۴	۰/۴۱۳
	آزمون بزرگترین ریشه روی	۴/۴۹۰	۰/۷۰۴	۰/۴۱۳

با توجه به مقادیر F، نتایج جدول بالا نشان می دهد بین گروه ها در ترکیب خطی متغیرهای وابسته تفاوت معنی داری وجود دارد. به این معنی که نشان می دهد شاخص های آماره ملاک آزمون بین دو گروه در سطح معناداری $P<0/001$ تفاوت وجود دارد. $\{F = 4/490, P=0/01; F = 4/413 = \text{مجذور اتای تفکیکی}\}$. این یافته به این معناست که فرض صفر پژوهش رد شده و فرضیه سوم پژوهش تایید می شود. بدین ترتیب بین دو گروه از لحاظ متغیرهای وابسته ذکر شده در فرضیه های پژوهش تفاوت معنادار وجود دارد. شاخص اتای تفکیکی ۰/۴۱۳ میزان تفاوت بین گروه ها را نشان می دهد.

نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین تفاوت طرحواره های ناسازگار اولیه، استرس ادراک شده و راهبردهای مقابله ای در نوجوانان پسر بدسرپرست و نوجوانان پسر عادی انجام شد. بدین منظور ۳۰ نفر نوجوان بدسرپرست و ۳۰ نوجوان عادی ۱۴-۱۶ ساله پس از همتا سازی در دو گروه جایگزین شدند و نتایج مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که در سطور زیر به تبیین هر یک از فرضیه ها پرداخته گردید:

فرضیه اول: بین طرحواره های ناسازگار اولیه در نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی تفاوت وجود دارد. نتایج پژوهش نشان داد که بین طرحواره های حوزه ی بریدگی و طرد، حوزه ی خودگردانی و عملکرد مختل، حوزه ی دیگر جهت مندی، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری و حوزه ی محدودیت های مختل در گروه نوجوانان بدسرپرست و عادی تفاوت معنادار وجود داشت به عبارت دیگر نوجوانان گروه بدسرپرست نمرات بالاتری در طرحواره های ناسازگار دریافت کردند. این یافته با پژوهش های اسکندر نسب و کریمی افشار (۱۳۹۶)؛ خراسانی و شعبانی (۱۳۹۶)؛ قاسمی و شریفی (۱۳۹۶)؛ دهقانی و همکاران (۱۳۹۳)؛

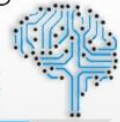

کالوت و کامارا (۲۰۱۷)؛ هریسون و رینی (۲۰۱۳) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان اشاره کرد که طرحواره های ناسازگار اولیه به دلیل تجارب منفی دوران کودکی ایجاد می‌شوند که بر شیوه تفکر، احساس و رفتار افراد در روابط صمیمانه بعدی و دیگر جنبه‌های زندگی تاثیر می‌گذارند. طرحواره های ناسازگار اولیه برای بقای خود می‌جنگند. یانگ این موضوع را به دلیل تمایل بشر برای هماهنگی شناختی تعبیر می‌کند. افراد به سمت وقایعی کشیده می‌شوند که با طرحواره های شان همخوانی دارد و به همین دلیل تغییر طرحواره ها سخت است. طرحواره ها به گونه‌ای متناقض و اجتناب ناپذیر، زندگی افراد را به شرایط ناگوار دوران کودکی می‌کشاند که در بیشتر وقت‌ها برای بیماران زیان بخش است (باملیز، ۲۰۱۴ و هومن و همکاران، ۱۳۹۲)

به طور معمول ماهیت ناسازگار طرحواره ها وقتی ظاهر می‌شود که افراد در روند زندگی خود و در تعامل با دیگران به گونه‌ای عمل می‌کنند که طرحواره های آن‌ها تایید شود، حتی اگر برداشت اولیه آنها نادرست باشد. بطور معمول اگرچه این طرحواره های ناسازگار افراد را در عمل دچار مشکل می‌کنند اما با این طرحواره ها احساس راحتی دارند لذا به این نتیجه می‌رسند که طرحواره ها درست هستند، لذا به سمت وقایعی کشیده می‌شوند که با طرحواره ها همخوانی دارند (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۰) از سوی دیگر طرحواره های ناسازگار اولیه موجب سوگیری‌ها در تفسیر رویدادها می‌شوند. این سوگیری‌ها در آسیب شناسی روانی میان فردی به صورت بدفهمی‌ها، نگرش‌های تحریف شده، گمانه‌های نادرست و چشم داشت های غیر واقع‌بینانه در روابط پدید می‌آیند و با توجه به این که طرحواره ها در مسیر زندگی تداوم می‌یابند، بر چگونگی رابطه فرد با خود و دیگران تاثیر می‌گذارند (غضنفری، ۱۳۸۷) در نوجوانان بدسرپرست بدلیل خانواده‌های بی عاطفه، مضایقه گر، تندخو، بدرفتار طرحواره ی حوزه‌ی بریدگی و طرد در کودکی شکل گرفته است. لذا این نوجوانان نمی‌توانند دل‌بستگی های ایمن و رضایت بخشی با دیگران برقرار کنند. آن‌ها بر این باورند که نیاز آنها به ثبات، امنیت، محبت، عشق و تعلق برآورده نخواهد شد. همچنین نوجوانان بدسرپرست طرحواره حوزه عملکرد مختل و خودگردانی نیز دارند، که از خود و محیط اطرافشان انتظاراتی دارند که مانعی بر سر راه توانایی آنها برای تفکیک خود از نماد والدین و دست یابی به عملکرد مستقل ایجاد می‌کند. این طرحواره بدلیل والدینی که به شدت بدرفتار، طرد کننده، و بی توجه به نیازهای عاطفی و جسمانی و روانی فرزندان در آنها شکل گرفته است. محدودیت‌هایی درونی نوجوانان بدسرپرست که طرحواره هایشان در حوزه محدودیت‌های مختل قرار دارد، در خصوص احترام متقابل و خویشتن داری به اندازه کافی رشد نکرده است (دهقان و همکاران، ۱۳۹۳). خانواده‌های آن‌ها بدون قوانین منصفانه و فرزندپروری مستبدانه رفتار می‌کردند، لذا این نوجوانان در بزرگسالی توانایی کنترل تکانه‌ای خود را ندارند و از سوی دیگر چون این نوجوانان در مراکز بهزیستی زندگی می‌کنند و خیرین نسبت به نیازهای عاطفی و مالی آن‌ها بیش از حد حساس هستند سبب شده است بیش از حد متوقع یا سلطه گر شوند. نوجوانان بدسرپرست در حوزه‌ی طرحواره جهت مندی نمرات بیشتری می‌گیرند، والدین این نوجوانان در دوران کودکی به جای توجه و اهمیت قایل شدن به نیازهای منحصر به فرد کودک، بیشتر نیازهای هیجانی یا منزلت اجتماعی خود را مهم می‌دانستند. لذا این نوجوانان نیازها و خواسته‌های خود را سرکوب کردند و این باور در آنها شکل گرفته که نیازها و خواسته‌های آنها اهمیتی ندارد. در نهایت نوجوانان بدسرپرست در حیطة‌ی گوش به زنگی بیش از حد و بازداری نمرات بیشتری را بدست آوردند که نشان دهنده‌ی تاکید افراطی بر واپس زنی احساسات، تکانه‌ها و انتخابهای خود انگیزه فرد یا برآورده ساختن قواعد و انتظارات انعطاف ناپذیر درونی شده درباره عملکرد و رفتار اخلاقی که اغلب منجر به از بین رفتن خوشحالی، ابراز عقیده، آرامش خاطر، روابط نزدیک و سلامتی است.. طرحواره های این حوزه به بدیل وجود خانواده‌های آنها که عصبانیت، توقع و تنبیه را در منزل اجرا می‌کردند، به وجود آمده است. در این خانواده‌ها بر عملکرد عالی بی نقص گرایی وظیفه شناسی، پیروی از قوانین، تاکید زیادی شده است (کاملی و همکاران، ۱۳۹۰). فرضیه دوم: بین استرس ادراک شده در نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی تفاوت وجود دارد. بررسی

¹ Calvete, Camara

² Harrison & Rainey

نتایج نشان داد که بین گروه نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی در مولفه ی استرس ادراک شده تفاوت معناداری وجود دارد، به عبارت دیگر نوجوانان بدسرپرست استرس ادراک شده ی بیشتری را در مقایسه با نوجوانان عادی تجربه می کنند. این یافته با پژوهش های عبدی و آریاپوران (۱۳۹۶)؛ روان و همکاران (۱۳۹۴)؛ مظلومی و همکاران (۱۳۹۴)؛ صابونچی و همکاران (۱۳۹۲)؛ هولن و همکاران (۲۰۱۵)؛ پریس (۲۰۱۱)؛ عبدالحافظی و همکاران (۲۰۱۰)؛ جان کابات زین (۲۰۰۴) همسو است. در تبیین نتیجه بدست آمده می توان گفت که نوجوانان بد سرپرست بدلیل فشارهای حاصل از محیط زندگی، بدرفتاری و غیرقابل پیش بینی بودن رفتار والدین، تنبیه های شدید و داشتن ویژگی های شخصیتی خاص و تجربه های استرس زا، ارزیابی بالاتر و شدیدتری از مسائل و مشکلات زندگی دارند. مطابق با نظریه لازاروس و فولکمن، زمانی که فرد یک موفقیت را طاقت فرسا و یا فراتر از توانایی خود ارزیابی می کند، تلاش روانی و جسمانی بسیار زیادی را در او بر می انگیزد به گونه ای که سلامتی وی را به خطر می اندازد (لازاروس و فولکمن، ۱۹۸۹). در واقع این ارزیابی ممکن است موجب نگرانی، اضطراب یا ناامیدی در فرد شود، و از آنجا که این نوجوانان منابع کافی برای رویارویی با مسائل زندگی را ندارند واقعیت را اضطراب آور تر تجربه می کنند. از طرف دیگر نوجوانان بدسرپرست نگهداری شده در بهزیستی استرس ادراک شده بالاتری نسبت نوجوانان عادی تجربه می کنند، بدین دلیل که این گروه خود را در محیطی می بینند که در آن ثبات و امنیت نیست، بنابر این دچار اضطراب می شوند و از سوی دیگر می ترسند که مبادا این محیط کنونی را از دست داده و باز به محیط متشنج خانواده یا محیط های ناامنی که قبل از این مراکز در آن به سر می بردند، بازگردند که این خود عامل بسیار مهمی برای اضطراب است. نوجوانان بدسرپرست با مقایسه شرایط زندگی خود با نوجوانان عادی خود را دچار ناکامی جبران ناپذیری می بینند که زمینه بروز عواطف منفی (اضطراب و افسردگی) و ناسازگاری آنها را فراهم می سازد (پریس ۲۰۱۱). فرضیه سوم: بین راهبردهای مقابله ای در نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی تفاوت وجود دارد. نتیجه ی تجزیه و تحلیل نشان داد که بین نوجوانان بدسرپرست و نوجوانان عادی در مولفه ی راهبردهای مقابله ای تفاوت معنادار وجود دارد به عبارت دیگر نوجوانان بدسرپرست در مقایسه با نوجوانان عادی از اجتناب (راهبرد هیجانی) و مسئولیت (راهبرد مسئله مدار) نسبت به گروه نوجوانان عادی بیشتر استفاده کردند. این یافته با پژوهش های آنتونی^۳ و همکاران (۲۰۱۳)؛ لیا و کیساب^۴ (۲۰۱۴)؛ هولن و همکاران^۵ (۲۰۱۵)؛ عبدالمهدی و همکاران (۱۳۸۷)؛ افشار پور (۱۳۸۸)؛ کشاورزی و آریان پور (۱۳۸۹) همسو است و با توجه به اینکه پژوهش حاضر نشان داد نوجوانان بدسرپرست در مولفه مسئولیت پذیری که یکی از مولفه های راهبرد مسئله مدار است، نمرات بیشتری کسب کردند با یافته ی بزمین آبادی (۱۳۹۵) که نشان داده بود که نوجوانان بدسرپرست از راهبردهای هیجان مدار استفاده می کنند، ناهمسو بود. در تبیین نتیجه حاصل می توان گفت که نمی توان بصورت کلی حکم داد که نوجوانان بدسرپرست فقط از یک راهبرد مقابله ای استفاده می کنند بلکه بسته به موقعیت و شرایطی که در آن قرار دارند از راهبرد مقابله ای هیجان مدار یا مسئله مدار استفاده می کنند. به عبارت دیگر در حالی که مقابله مشکل مدار در مورد محرک های استرس زایی موثرتر است که با مواجهه ی فعال با آن ها قادر به تغییرشان هستند در مواردی که در آن شانس برای تغییر وضعیت ندارند از راهبرد مقابله ای هیجان مدار استفاده می کنند. بطور مثال این نوجوانان در رابطه با والدین تنبیه کننده، آزارها، طردها و بدرفتاری آن ها بدلیل اینکه قادر به تغییر موقعیت نیستند از راهبرد مقابله ای هیجان مدار یعنی اجتناب و گریز استفاده می کنند اما در شرایطی نیز موقعیت زندگی در مراکز بهزیستی، ارتباط با افراد و چالش ها مسئولیت پذیری دارند و از راهبردهای مسئله مدار استفاده می کنند. خانواده به عنوان نخستین منبع تأثیرگذار در دوران کودکی و نوجوانی، بر تصمیم فرد در انجام رفتارهای مخاطره آمیز و به دنبال آن ایجاد رویدادهای منفی در زندگی از قبیل مشکلات تحصیلی، فردی و اجتماعی اثر تعیین کننده ای دارد

¹ Holen

² Preece

³ Antoine

⁴ Leea, Ciftcib

⁵ Holen

که این نوجوانان به دلیل نداشتن این پناهگاه امن نیازمند ایجاد راهبردهای مقابله‌ای خاص خود هستند که در جامعه‌ای که بنای آن بر عدم محیط امن و والدین دلسوز است از خود و خواهر و برادر خود محافظت کنند. بنای نگرش آن‌ها دنیا و دیگران بی رحم است لذا در چنین جامعه‌ای سعی بر عدم اتکا به دیگران و انجام امور خود دارند راهبرد مقابله‌ای (مسئولیت) استفاده می‌کنند و در زندگی با توجه به سنین نوجوانی مسئولیت‌های بیشتری را می‌پذیرند تا نیازهای خود و خواهر برادر خود را مرتفع کنند، در کنار این این نوجوانان بدلیل نگرش منفی به جامعه و انتظار آسیب از بزرگسالان دیگر از درگیر شدن فعال ارتباطات اجتناب می‌کنند و سعی در محافظت خود دارند لذا راهبردهای اجتنابی را نیز بیشتر از همسالان خود استفاده می‌کنند (هولن و همکاران، ۲۰۱۵). مطالب مطرح شده در این مقاله بیانگر آن است که، نوجوانان بدسرپرست بیش از نوجوانان گروه گواه دارای طرحواره‌های اولیه ناسازگار، استرس ادراک شده و راهبردهای اجتناب و مسئولیت پذیری هستند. از نظر شناختی ارزیابی بالاتری از میزان فشار روانی ناشی از استرس‌های زندگی دارند. از سبک‌های مقابله‌ای متمرکز بر حل مسئله کمتر استفاده کرده، و بیشتر از سبک‌های مقابله‌ای متمرکز بر هیجان استفاده می‌کنند. با توجه به اینکه پژوهش‌های انجام شده در زمینه‌های مشابه نیز این نتایج را تأیید می‌کنند بنابراین به نظر می‌رسد که می‌توان به کمک این متغیرها به شناسایی نوجوانان بدسرپرستی که در معرض مشکلات روانشناختی هستند، دست یافت؛ و با مداخلات روان شناختی از بروز مشکلات رفتاری، عاطفی آنها پیشگیری کرد تا سبب افت تحصیلی، هزینه‌های اجتماعی نشود.

منابع

اسکندر نسب، حمید و کریمی افشار، عشرت (۱۳۹۶). مقایسه طرحواره‌های هیجانی ناسازگار نوجوانان عادی (۱۳-۱۸ ساله) با نوجوانان پسر بدسرپرست و بی سرپرست نگهداری شده در مراکز تحت سرپرستی بهزیستی شهر کرمان
 بزمین آبادی، فاطمه. (۱۳۹۵). مقایسه سبک‌های دلبستگی و راهبردهای مقابله‌ای در نوجوانان بدسرپرست و بی سرپرست.
 پایان نامه کارشناسی رشد، روانشناسی، دانشکده روانشناسی، دانشگاه تهران
 سعادت، سجاد، اصغری، جزایری رضوان السادات. (۱۳۹۴). رابطه خودکارآمدی تحصیلی با استرس ادراک شده، راهبردهای مقابله‌ای و حمایت‌های اجتماعی ادراک شده در دانشجویان دانشگاه گیلان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۵: ۶۰-

۷۱

صابونچی، رضا، کیا، فرخ. کوثری فرد؛ سینا. کوثری فرد، فرید (۱۳۹۲). مقایسه استراتژی‌های مقابله با اضطراب رقابتی در ورزشکاران رزمی با توجه به سطوح مختلف موفقیت آنان در مسابقات. فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. مقاله ۹، دوره ۱، شماره ۴، بهار: ۸۷-۹۲.

دهقانی، سپیده؛ ایزدی خواه، زهرا؛ محمد تقی نسب، مریم؛ رضایی، الهام. (۱۳۹۳). تحلیل مسیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه، راهبردهای مقابله با استرس و کیفیت زندگی روانی، مجله تحقیقات علوم رفتاری، ۱۲(۱): ۸-۱
 عبدی علی، آریاپوران سعید. (۱۳۹۶). بررسی رابطه استرس ادراک شده با سبک‌های مقابله‌ای و نقش این متغیرها در پیش بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه. فصلنامه روان شناسی تربیتی، ۴(۱۲): ۱۴۴-۱۶۳
 عبدالهی، محمدحسین. فراهانی، محمدنقی. ابراهیمی، احترام (۱۳۸۷). بررسی و مقایسه رابطه بین سبک‌های مقابله با تنیدگی، خلاقیت هیجانی و سلامت عمومی در دختران دانشجو. مجله روانشناسی: بهار ۱۳۸۷، دوره ۱۲، شماره ۱ (پیاپی ۴۵)؛ از صفحه ۸۹ تا صفحه ۱۰۳.

عیسی نژاد امید، احمدی احمد، اعتمادی عذرا، قادرپور رزگار (۱۳۹۰). بررسی اثربخشی ارتقای روابط بر بهبود راهبردهای مقابله‌ای زن‌شویی. تحقیقات علوم رفتاری. دوره ۹، شماره ۱ (پی در پی ۱۷)؛ از صفحه ۱ تا صفحه ۱۲.
 کشاورزی، محمد علی. آریاپوران، سعید (۱۳۸۹). نقش راهبردهای مقابله‌ای در پیش بینی اضطراب شناختی - جسمانی و اعتماد به نفس ورزشکاران انفرادی و تیمی. مجله دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (بهبود). دوره ۱۴، شماره ۲ (پیاپی ۴۶) کشاورز، امیر، مولوی، حسین و کلانتری، مهرداد (۸۷). رابطه بین سرزندگی و ویژگی‌های جمعیت شناختی با شادکامی در

مردم شهر اصفهان. مطالعات روان شناختی، دوره ۴، شماره ۴، صص ۴۵-۶۴.

(۱۳۷۳). تهران: انتشارات رشد.

مظلومی محمودآباد سید سعید، اردیان ناهید. ۱۳۹۴. مقایسه سلامت روان دانشجویان دختر ورزشکار و غیر ورزشکار دانشگاه

علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. طلوع بهداشت; ۱۴ (۴):۴۵-۵۴.

یانگ، جفری،، کلوکسو، ژانت،، و ویشار، مارگوری (۱۳۹۵). طرحواره درمانی. ترجمه حسن حمیدپور و زهرا اندوز. انتشارات

ارجمند: تهران (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی: ۱۹۵۰)

Antoine P, Antoine C, Nandrino JL. (2013). Development and Validation of The Cognitive Inventory of Subjective Distress. *International Journal of Geriatric Psychiatry*;23(11):1175-81.

Badr, HE & Moody, PM. (2016). Self-Efficacy: A Predictor for Smoking Cessation Contemplators in Kuwaiti Adults, *International journal of behavioral medicine*. 12, 4, 273-277.

Brannon, L., & Fiest, T. (1997). Health psychology in interdiction to behavior and health. *Handbook of health psychology*. American Psychological Association, 357-401.

Baranoff & Tian. (2007). Young Schema Questionnaire: Review of psychometric and measurement issues. *Australian Journal of Psychology*, 59, 2, 78 – 86.

Birkeland MS, Melkevik O, Holsen I, Wold B. (2012). Trajectories of global self-esteem development during adolescence. *J adolesc*; 35(1):43-54.

Camara M, Calvete E. (2017). Cognitive schemas predicting anxiety and depressive symptoms: The role of dysfunctional coping strategies. *European Congress of Psychiatry*; 27 (1): 1- 15.

Cohen RA, Grieve S, Hoth KF, Paul RH, Sweet L, Tate D, et al. (2006). Early life stress and morphometry of the adult anterior cingulate cortex and caudate nuclei. *Biol Psychiatry*;59(10):975-82.

Cattan, M. and S. Tilford (2006). *Mental health promotion: a lifespan approach*, McGraw-Hill International

Carver C S, sheerer M F, weintrab J K. (2011). Assessing Coping Strategies Theoretically Based Approach. *Journal of personality and social psychology*; (56):267-83.

Cohen S, Tyrrell DAJ, Smith AP. (1993) Negative life events, perceived stress, negative Affect, and susceptibility to the common cold. *J Pers Soc Psychol*.; 64(1): 131-40.

Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal Health Soc Behav*, 24 (4), 385-396.

Dolana, S L, Martin, R A, Rohsenowa, D J. (2017). Self-efficacy for cocaine abstinence: Pretreatment correlates and relationship to outcome. *Addictive Behaviors*. 33, 5, 675-688.

Donohue, Brad. (2004). Examination OG psychiatric symptoms in student athlete's j of gen psycho Jun: 131: 29-36.

Donahue KL, Donofrio BM, Bates JE, Lansford JE, Dodge KA, Pettit, GS. (2010). early exposure to parents' relationship instability: implications for sexual behavior and depression in adolescence. *J adolesc health*. 47(6):547-54

Endler NS, Parker JA. (2010). Multidimensional assessment of coping: a critical evaluation. *J Pers Soc Psychol*.58 (5): 844-854.

- Ellenbogen MA, Hodgins S. (2010). Structure provided by parents in middle childhood predicts cortisol reactivity in adolescence among the offspring of parents with bipolar disorder and controls. *Psychoneuroendocr*; 34(5):773-85
- Furnham A, Marks J. (2015). [Tolerance of ambiguity: A review of the recent literature]. *Psychology*; 4(9): 717-28.
- Harris AE, Curtin L. (2012). Parental perceptions, early maladaptive schemas, and depressive symptoms in young adults. *Cognitive ther res*; 26(3):405- 16
- Hudd, S. S., Dumlao, J., Erdman-Sager, D., Murray, D., Phan, E., Soukas, N., & Yokozuka, N. (2016). Stress at college: Effects on health habits, health status and self-esteem. *College Student Journal*, 34(2), 217-228
- Harrison, K. & Rainey, B. (2013). *The Wiley-Blackwell handbook of legal and ethical aspects of sex offender*. London: Wiley- black well
- Holen S, Lervag A, Waaktaar T, Ystgaard M. (2015). Exploring the associations between coping patterns for everyday stressors and mental health in young school children. *J School Psychol*; 50(2):167-93.
- Ryzin MJ, Fosco GM, Dishion TJ. (2012). Family and peer predictors of substance use from early adolescence to early adulthood: An 11-year prospective analysis. *Addictive behav*; 37(12): 1314-24
- Leea J, Ciftcib A. (2014). Asian international students' socio-cultural adaptation: Influence of multicultural personality, assertiveness, academic self-efficacy, and social support. *Int J Intercult Relat*; 38:97-105.
- Lane A.M. (2006). emotional intelligence research. positive thinking for sport. Tuning up performance music and video as ergogenic Aida. *Peak performance issue*. 288: 5-7.
- Lazarus, R.S. & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Martin AJ, Marsh HW. (2008). Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience. *J School Psychol*; 46(1):53-83.
- Mc Carty, CA, Lau, AS, Valeri, SM, et al. (2016). Parent – child interactions in relation to critical and emotional. *J Abnorm Child Psychol*, 32, 83-93
- Preece KK. (2011). *Relations among Classroom Support, Academic Self-Efficacy, and Perceived Stress during Early Adolescence [dissertation]*. Tampa, Florida: University of South Florida
- Kaiseler M, Polman RC, Nicholls AR. (2013). Gender Differences in Stress, Appraisal, and Coping during Golf Putting. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. Sep 1; 11(3):258-72.
- Thimma J.C. (2010). Mediation of early maladaptive schemas between perceptions of parental rearing style and personality disorder symptoms. *J behave ther exp psychiatry*; 41(1):52-9.
- Orue I, Calvete E (2012).. Early maladaptive schemas and social anxiety in adolescents: The mediating role of automatic thoughts. *Eur psychiatry*; 27(1):1
- Shupe EI, Wambaugh SK, Bramble RJ. (2015). Role-related Stress Experienced by Academic Librarians. *J Academy Libr*; 41(3):264-9.
- Schmidt NB, Joiner TE. (2010). Global maladaptive schemas, negative life events and psychological distress. *Psychopathology and Behavioral Assessment*; 26 (1): 65-72.
- Wright M, Crawford E, Castillo, D. (2013). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child Abuse negl*. 33(1):59-68.

- Weaver, H. M. (2016). An Analysis of Pennsylvania's Statutory Standard for the Admissibility of Expert Testimony on Rape Trauma Syndrome. *Duq. L. Rev.*, 54, 269.
- Vollrath M, Torgersen S. (2015). Personality types and coping. *Personality and Individual Difference*; 29 (2): 367-78.